

UTKAST TILL GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2014

13.11.2012 (disposition och kapitel 1-5)

Inledning

1. Från läroplan till skolarbete

- Det nationella styrsystemet och grunderna för läroplanen
- Lokal läroplan
- Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen
- Frågor som avgörs på lokal nivå

2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

- Förpliktelser som styr undervisningen
- Värdegrunden för den grundläggande utbildningen
- Synen på lärande
- Frågor som avgörs på lokal nivå

3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och mål

- Den grundläggande utbildningens uppdrag
- Nationella mål för undervisning och fostran
  - o Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar
  - o Behövliga kunskaper och färdigheter
  - o Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande
- Mångsidig kompetens som förutsätts i framtiden
  - o Tänkande och lärande
  - o Kommunikation, kulturella färdigheter och uttrycksförmåga
  - o Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen, trygghet
  - o Multimodala färdigheter
  - o Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik
  - o Arbete, studier och kompetens som behövs i arbetslivet
  - o Delaktighet, påverkan och ansvar
- Frågor som avgörs på lokal nivå

4. Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande

- Verksamhetskulturens betydelse
- Riktlinjer som styr utvecklandet av verksamhetskulturen
  - o Lär gemenskap
  - o Mångsidiga arbetssätt
  - o Interaktion och delaktighet
  - o Välbefinnande
  - o Trygg vardag
  - o Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
  - o Ansvar för miljön och framtiden

- Frågor som avgörs på lokal nivå

5. Faktorer som främjar lärandet

- Lärmiljöer
- Arbetssätt
- Samarbete
- Handledning och stöd
- Enhetlig och integrerad undervisning
- Undervisning i sammansatt klass
- Distansundervisning
- Annan verksamhet som stödjer den grundläggande utbildningen (klubbverksamhet, skolbibliotek, morgon- och eftermiddagsverksamhet)
- Frågor som avgörs på lokal nivå

6. Bedömning och respons del av lärandet

- Bedömningens betydelse för lärandet
- Mål och principer som styr bedömningen
- Bedömning under studierna
- Slutbedömning
- Betyg
- Bedömning av prestationer och betyg i särskild examen
- Frågor som avgörs på lokal nivå

7. Stöd för lärande och skolgång

- Allmänt stöd
- Intensifierat stöd
  - o Pedagogisk bedömning
  - o Plan för elevens lärande
- Särskilt stöd
  - o Pedagogisk utredning
  - o Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas
  - o Individualisering av lärokursen i ett läroämne
  - o Förlängd läroplikt
  - o Undervisning enligt verksamhetsområde
- Undervisningsarrangemang i anknytning till stöd
  - o Stödundervisning
  - o Specialundervisning på deltid
  - o Specialundervisning
  - o Särskilda undervisningsarrangemang
  - o Samarbete mellan hem och skola
  - o Handledning
  - o Tolknings- och biträdestjänster
  - o Annan verksamhet som stödjer lärandet
- Flexibel grundläggande utbildning
- Frågor som bestäms i den lokala läroplanen

8. Elevvård och främjande av trygghet och säkerhet

- Elevvård
- Främjande av trygghet och säkerhet
- Behandling av personuppgifter, sekretess och överlåtelse av uppgifter
- Frågor som avgörs på lokal nivå

9. Undervisning för olika språk- och kulturgrupper

- Utgångspunkter för undervisningen
- Finskspråkiga
- Svenskspråkiga
- Samer
- Romer
- Teckenspråkiga
- Andra språk- och kulturgrupper (tidigare elever med invandrarbakgrund)
- Frågor som avgörs på lokal nivå

10. Undervisning på främmande språk och språkbildning på de inhemska språken

- Undervisning på främmande språk
- Språkbildning på de inhemska språken
- Frågor som avgörs på lokal nivå

11. Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

- Utgångspunkter för undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip
- Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning
- Undervisning som baserar sig på en viss pedagogisk princip
- Frågor som avgörs på lokal nivå

12. Studiehelheter enligt årskurs samt mål och centralt innehåll i läroämnena

- Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen
- Årskurs 1–2
  - o Det pedagogiska uppdraget och dess betydelse i årskurs 1–2
  - o Integrering av undervisningen och teman som stödjer integrering i årskurs 1–2
  - o Frågor som avgörs på lokal nivå

- Läroämnena i årskurs 1–2

* Här beskrivs alla läroämnena i enlighet med förordningen

- Övergången mellan årskurs 2 och 3

- Årskurs 3–6

- o Det pedagogiska uppdraget och dess betydelse i årskurs 3–6
- o Integrering av undervisningen och teman som stödjer integrering i årskurs 3–6
- o Frågor som avgörs på lokal nivå

- Läroämnena i årskurs 3–6

- Övergången mellan årskurs 6 och 7

- Årskurs 7–9

- Det pedagogiska uppdraget och dess betydelse i årskurs 7–9
- Integrering av undervisningen och teman som stödjer integrering i årskurs 7–9
- Frågor som avgörs på lokal nivå

- Läroämnen i årskurs 7–9

- Övergången mellan den grundläggande utbildningen och utbildning på andra stadiet

Bilaga 1 Statsrådets förordning 422/2012

Bilaga 2

-
-
-

Disposition i de läroämnesspecifika delarna

Läroämnets namn

- Uppdrag och utgångspunkter för undervisningen i läroämnet i årskurs 1–2
  - Syfte och uppdrag med undervisningen i läroämnet
  - Lärmiljöer, arbetssätt och differentiering i läroämnet
  - Elevbedömningen i läroämnet
  - Handledning och stöd i läroämnet
- Mål och centralt innehåll i läroämnet i årskurs 1–2
- Beskrivning av goda kunskaper i årskurs 1–2

KAPITEL 1 FRÅN LÄROPLAN TILL SKOLARBETE

Det nationella styrsystemet och grunderna för läroplanen

Den lokala läroplanen är en del av styrsystemet för den grundläggande utbildningen. Läroplanen har en central roll när det gäller att uppnå de gemensamma nationella målen och skapa en utgångspunkt och riktlinje för det dagliga skolarbetet och undervisningen.

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordning, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanen som baserar sig på den. Syftet med styrsystemet är att skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Systemet grundar sig på fortlöpande interaktion och samarbete. De nationella riktlinjerna utarbetas utgående från erfarenheter och resultat av det lokala arbetet och omsätts åter i praktiken genom lokala beslut.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning¹ och på statsrådets förordning som fastställer mål och timfördelning². Grunderna för läroplanen som fastställs av Utbildningsstyrelsen är ett nationellt direktiv, enligt vilket de lokala läroplanerna utarbetas.³ Grunderna för läroplanen ska främja en enhetlig och jämlik grundläggande utbildning i alla delar av landet.

Syftet med de nya läroplansgrunderna är att svara på utmaningarna i den kraftigt föränderliga verksamhetsmiljön. I revideringsarbetet är det viktigt att ta hänsyn till globaliseringen, miljö- och klimatfrågor, den tekniska utvecklingen, i synnerhet utvecklingen av informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer, den ökade mängden information, informationens och arbetets förändrade karaktär samt att samhällets kulturella, språkliga och konfessionella mångfald har ökat. Förändringar i samhället återspeglas i barnens uppväxt och skolarbete. Eleverna växer upp i en värld där man i allt större omfattning arbetar med information och där arbetet består både av gemensamt lärande och att fungera i nätverk och att behärska teknologi. Därför behövs självstyrning och gemensamt ansvar samt i allt högre grad lärfärdigheter, färdigheter att tänka, problemlösning, anpassning och kreativitet. Målet är att stödja undervisning och skolarbete som främjar en rättvis och hållbar framtid. Läroplansgrunderna hjälper utbildningsanordnarna att utveckla sina skolor som uppväxtmiljöer och lärmiljöer så att målen för fostran och undervisning nås så bra som möjligt. Utveckling av verksamhetskulturen och pedagogiken står i centrum för revideringen.

Lokal läroplan

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan och utveckla den.⁴ Läroplanen är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolarbete och kopplar dem till kommunens övriga verksamhet för att främja barnens och familjernas välbefinnande.

---

¹ Lag om grundläggande utbildning (642/2010), Förordning om grundläggande utbildning (852/1998), Statsrådets förordning om ändring av förordningen om grundläggande utbildning 423/2012

² Statsrådets förordning (422/2012)

³ Lag om grundläggande utbildning 14 § 1 mom.

⁴ Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

En gemensamt utarbetad läroplan ökar alla parter förståelse för skolarbetets utmaningar och medför att alla förbinder sig till gemensamma mål för att stödja elevernas lärande och välbefinnande.

I den lokala läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, handledningen, elevvården, samarbetet mellan hem och skola och om den övriga verksamheten i den grundläggande utbildningen. Där kompletteras och prioriteras de mål, riktlinjer och centrala innehåll som fastställs i de nationella läroplansgrunderna samt övriga detaljer som gäller undervisningen. Utbildningsanordnaren utarbetar läroplanen utgående från de lokala förhållandena, möjligheterna och behoven samt resultaten av intern utvärdering och utveckling.

Den lokala läroplanens uppgift är att främja kvaliteten och enhetligheten i den grundläggande utbildningen, stärka kontinuitet i utbildningen och skapa en god grund för övergången till utbildning på andra stadiet. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- planen för småbarnsfostran,
- läroplanen för förskoleundervisningen,
- läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen,
- planen för morgon- och eftermiddagsverksamhet samt
- övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

Utbildningsanordnaren godkänner läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk.⁵

Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både gemensamma delar, delar som är gemensamma för flera skolor och skolspecifika delar i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Utbildningsanordnarna kan också samarbeta och utarbeta en gemensam regional modell för läroplanerna. Oberoende av vilken lösning man väljer, är det viktigt att skolornas personal och elever samt vårdnadshavare har möjlighet att komma med synpunkter om läroplanens innehåll.

Utbildningsanordnaren ska utarbeta en läsårsplan som baserar sig på läroplanen och på förhand underrätta eleverna och deras vårdnadshavare om viktiga frågor som bestäms i läsårsplanen.⁶ Också elevernas individuella planer som förutsätts för stöd för lärande och skolgång, årskursintegrerad undervisning och flexibel grundläggande utbildning utarbetas utgående från den allmänna läroplanen.⁷

Utbildningsanordnaren ska se till att undervisningspersonalen och den övriga personalen har möjlighet att delta och att olika grupper samarbetar över yrkesgränserna då läroplanen och läsårsplanen utarbetas och verkställs. I fråga om elever och vårdnadshavare är det viktigt att hitta ändamålsenliga sätt för dem att delta. Enligt konventionen om barnets rättigheter har ett barn rätt att höras i frågor som rör henne/honom och barnets åsikter ska tillmätas tillbörlig vikt.

---

⁵ Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

⁶ Förordning om grundläggande utbildning 9 § (1998/852)

⁷ Lag om grundläggande utbildning 16 a §, 17 § ja 17 a §

Samarbete med olika aktörer i samband med läroplansarbetet berikar skolarbetet och knyter samtidigt undervisningen och skolans verksamhet till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen.⁸ Det behövs även samarbete med andra förvaltningar, för att på bästa sätt skapa förutsättningar för alla elevers skolgång, trygghet och välbefinnande samt främja meningsfullt lärande och trivsel i skolan. Samarbete med andra organisationer, företag, föreningar, grupper och sakkunniga förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

Eleverna har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och stöd för lärande och skolgång.⁹ För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med eleverna följa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och övriga normer som reglerar arbetet.

Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att utvärdera sin utbildning och dess effektivitet och att delta i extern utvärdering av verksamheten. Det viktigaste syftet med utvärderingen är enligt lagen att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande.¹⁰ Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärdering.

Utvärderingen utgörs till största delen av utbildningsanordnarens och skolornas interna utvärderingar. I dem kan resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas. Också de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen¹¹ kan stödja de interna utvärderingarna och det utvecklingsarbete som genomförs utgående från dem. Samarbete med andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering. Samtidigt stärker samarbetet också alla parter engagemang och stödjer därmed elevernas uppväxt och utveckling.

Ändringar i de nationella läroplansgrunderna förutsätter alltid att motsvarande ändringar görs i de lokala läroplanerna. Utbildningsanordnaren kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och effektivitet utifrån lokala behov genom självvärdering och eget utvecklingsarbete.

Frågor som avgörs på lokal nivå

Läroplanen ska utarbetas så att den i så hög grad som möjligt definierar, styr och beskriver undervisningen och skolarbetet i utbildningsanordnarens skolor. I läsårsplanen preciseras hur läroplanen kommer att genomföras under det aktuella läsåret.

I grunderna för läroplanen anges i varje huvudkapitel vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i motsvarande kapitel i den lokala läroplanen. Utöver det som nämns i huvudkapitlen i läroplansgrunderna ska utbildningsanordnaren besluta om följande frågor och beskriva dem i sin läroplan:

---

⁸ Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom.

⁹ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom.

¹⁰ Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom.

¹¹ Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012

- regionalt samarbete med läroplanen
- arbetet med läroplanen i samarbete med eleverna och vårdnadshavarna samt andra aktörer, i fråga om elevvård och samarbete mellan hem och skola i synnerhet med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen.
- utvärdering och utveckling av läroplanen
- timfördelningen, d.v.s. hur undervisningstimmarna fördelas årskursvis mellan olika läroämnen och valfria ämnen
- användningen av valfria timmar i konst- och färdighetsämnen
- valfria ämnen som erbjuds
- eventuella tyngdpunkter i undervisningen
- språkprogram och tillämpningen av dem
- helhetsperspektiv på undervisningen genom integrering av läroämnen

KAPITEL 2 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN SOM GRUND FÖR ALLMÄNBILDNING

Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning för barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område¹². Förpliktelserna som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordning samt grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa måste beaktas.

Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

Förpliktelser som styr undervisningen

I den grundläggande utbildningen följs enhetliga nationella läroplansgrunder i enlighet med lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas och så att elevernas sunda uppväxt och utveckling främjas. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen.¹³

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår.¹⁴ Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner enligt lagen¹⁵. Den som deltar i undervisning har rätt till en trygg studiemiljö¹⁶ och ska varje arbetsdag avgiftsfritt få en fullvärdig, ändamålsenligt ordnad måltid. Måltidssituationen ska vara övervakad.¹⁷

¹²

¹³ Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 3 §

¹⁴ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

¹⁵

¹⁶

¹⁷

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl diskrimineras på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.¹⁸

Jämställdhetslagen¹⁹ förpliktar alla läroanstalter att se till att alla, oberoende av kön, har lika möjligheter till utbildning. Undervisningen och läromedlen ska stödja syftet med jämställdhetslagen.

Finland har förbundit sig att följa internationella avtal, program och deklARATIONER som förutsätter att undervisningen ordnas så att alla barns lärande kan tryggas i en gemensam skola.²⁰ Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets allmänna principer, d.v.s. att barnet inte får diskrimineras, att barnets bästa kommer i främsta rummet, att barnet har rätt att få undervisning och utvecklas samt att barnet har rätt att höras.

Följande aspekter kommer att läggas till den här delen:

- *bestämmelser om säkerhet*
- *bestämmelser om integritetsskydd*
- *utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn*
- *hänvisning till förpliktelserna i kapitlet om stöd för lärande och skolgång.*

Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Den grundläggande utbildningen styrs av en strävan att följa den värdegrund som beskrivs i det följande.

Varje barn är unikt. Varje barn har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. När eleverna lär sig formas deras identitet, människosyn, världsbild och -åskådning och deras plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer.

Varje elev har rätt till god undervisning. Uppmuntrande respons och rättvis bedömning hör till god undervisning. Trygga, sociala och stimulerande lärmiljöer framkallar lust och vilja att lära sig, nyfikenhet och kreativitet. Kommunikation som präglas av omsorg och uppskattning uppmuntrar eleverna att formulera frågor som är viktiga för dem. Lärandet är en nödvändig byggsten för ett gott liv. Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för livslångt lärande.

Ett öppet och hänsynsfullt förhållningssätt gentemot olika livsåskådningar och syner på uppfostran i hemmen skapar förutsättningar för god interaktion. Det är nödvändigt att gemensamt reflektera över värden och komma överens om tillvägagångssätt för att samarbetet mellan vårdnadshavarna och andra viktiga intressentgrupper ska fungera.

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I denna utveckling är motsättningar mellan strävanden och den rådande verkligheten oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera motsättningarna på ett

---

¹⁸ Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom.

¹⁹ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män 609/8.8.1986, 5 §

²⁰ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989, Salamancadeklarationen 1994, Luxemburgstadgan 1996 och FN:s konvention om handikappades rättigheter 2006.

etiskt och empatiskt sätt och mod att försvara det goda. Den grundläggande utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att förstå värden, deras empatiska förmåga, strävan efter sunda levnadsvanor och deras sinne för skönhet. En bildad människa vill det goda och kan använda information på ett kritiskt sätt.

Den grundläggande utbildningen ska bevara och stärka respekt för liv och mänskliga rättigheter, rättvisa, jämlikhet och välfärd. Den grundläggande utbildningen ska främja öppen demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Alltsedan övergången till grundskolesystemet har regional och ekonomisk jämlikhet och jämställdhet mellan könen varit den centrala utgångspunkten för utvecklingsarbetet inom den grundläggande utbildningen. Den kompletteras av en övergripande princip om likabehandling. Förståelse för könets mångfald förutsätter ett könssensitivt förhållningssätt i undervisning och fostran. Ämnesundervisningen ska vara partipolitiskt obunden och religiöst neutral.

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångfacetterade finländska kulturarvet. Det har formats och formas i växelverkan med nordiska, europeiska och utomeuropeiska kulturer. Undervisningen ska stödja eleverna i att utveckla sin kulturella identitet och ge dem möjligheter till delaktighet såväl på lokal nivå som i det finländska samhället och i den allt mer globaliserade världen. Den kulturella identiteten fördjupas och nyanseras genom betydelsefulla inlärnings- och livserfarenheter livet ut. I den grundläggande utbildningen möts elever med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig tillsammans med olika seder, bruk och livsåskådningar. I undervisningen lär sig eleverna se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Lärande över kultur-, livsåskådnings- och språkgränser skapar förutsättningar för genuint samspel och samarbete. Undervisningen ska uppmuntra eleverna att tillsammans arbeta för positiva förändringar. Den grundläggande utbildningen är elevernas port till ett världsmedborgarskap som bygger på allmänmänskliga värden.

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Den grundläggande utbildningen ska främja eko-social bildning (stödmaterial om eko-social bildning) och en hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska för sin del skapa en kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens förmåga att förnya sig, och samtidigt bygga en kunskapsbas för hållbar ekonomi. I den grundläggande utbildningen är det viktigt att inse nödvändigheten av en hållbar utveckling och fundera över konsumtions- och produktionssätt som står i konflikt med denna strävan. Den grundläggande utbildningen ska öppna ett perspektiv mot globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

Synen på lärande

Synen på lärande i grunderna för läroplanen utgår från att lärande är en målinriktad aktivitet som baserar sig på elevernas tidigare kunskaper och färdigheter, känslor och erfarenheter. Eleverna är aktiva individer som lär sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sina lärprocesser, erfarenheter och känslor. I bästa fall väcker lärandet positiva känslor, glädje och kreativitet som sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Lärandet är således en oskiljbar del av individens livslånga utveckling som människa och en av samhällets byggstenar för ett gott liv.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare, medlemmar i skolsamfundet och utomstående sakkunniga i olika lärmiljöer. Eftersom lärandet innebär individuell och gemensam aktivitet, tankeverksamhet, planering och mångsidig utvärdering av dessa processer, påverkas lärprocessen också av

elevernas vilja och förmåga att arbeta och lära sig tillsammans och att iaktta hur den egna aktiviteten påverkar de andra i gruppen. Att lära sig tillsammans främjar i bästa fall också kreativa tanke- och problemlösningsprocesser som småningom lär eleverna att bli medvetna om sina erfarenheter och att identifiera sina egna och andras känslor i relation till kunskaper, färdigheter och handlingar. Lärandet är således mångskiftande och bundet till det som eleverna lär sig och till tid och plats.

Målinriktat lärande är en färdighet som går att lära sig. Därför ska eleverna handledas i att bli medvetna om hur de lär sig och att använda den informationen för att förbättra kvaliteten på lärandet. Under läroprocessen tillägnar sig eleverna arbets- och tankefärdigheter samt strategier som främjar lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa förståelsen för det som de lär sig ska de uppmuntras att knyta det till sina tidigare uppfattningar och insikter. Att lära sig kunskaper och färdigheter är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning. För att eleverna ska kunna utnyttja och tillämpa sina kunskaper i nya situationer, ska undervisningen ordnas så att eleverna känner att det som de lär sig är relevant. Elever som är medvetna om sin läroprocess och tar ansvar för den blir alltmer självstyrande.

Läroprocessen styrs av elevernas intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själva som elever. Eleverna ställer upp mål för sitt arbete i förhållande till sin självkänsla och självuppfattning och på så sätt kan en positiv och uppmuntrande handledning och respons under lärandets gång bidra till att eleverna utvecklar en positiv självbild. Att ge och få realistisk respons är en viktig del av en omtänksam, öppen och uppmuntrande kommunikation som stödjer lärandet, både individuellt och i grupp.

KAPITEL 3 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGENS UPPDRAG OCH MÅL

Den grundläggande utbildningens uppdrag

Alla skolor som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att både fostra och undervisa. Det innebär att elevernas växande, lärande och totala välbefinnande ska stödjas. Den grundläggande utbildningen ska stärka elevernas självbild och identitet som människor och elever. Skolan ska upprätthålla ett konstruktivt samarbete med vårdnadshavarna.

Den grundläggande utbildningen utgör stommen i utbildningssystemet men är också en del av en kontinuerlig utbildningsprocess. För så gott som hela åldersklassens del grundar utbildningen sig på förskoleundervisningen, som i sin tur är en del av en mångsidig småbarnsfostran. Den grundläggande utbildningen ger eleverna möjlighet att skapa en bas för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ger varje hel åldersklass förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Eleverna ska redan under den grundläggande utbildningen ha möjlighet att bekanta sig med fortsatta studier, arbetslivet och olika fritidsintressen, vilket gör att de lättare för dem att hitta sin plats i livet.

Den grundläggande utbildningen ska bygga upp ett bildningskapital och trygga social jämlikhet och rättvisa för alla. Dess uppgift är att förebygga ojämlikhet och utslagning. Bildningskapitalet utgörs av kulturkapitalet, humankapitalet och det sociala kapitalet.

Den grundläggande utbildningens kulturuppdrag består i att ge byggstenar för mångsidiga kompetenser och för ett kulturkapital. Lärostigar till olika konst- och kulturformer ska etableras i skolans verksamhetskultur. Syftet är att främja elevernas aktiva deltagande. Undervisningen ska skapa förståelse för kulturell mångfald och få dem att betrakta olika kulturer som en obruten följd av forntid, nutid och framtid.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag består i att bygga upp elevens humankapital och sociala kapital. Humankapitalet innefattar de enskilda människornas kompetenser som tillsammans främjar den individuella och samhälleliga välfärden. Det sociala kapitalet består av kontakter, kommunikation och förtroende människor emellan. Den grundläggande utbildningens uppgift är att främja kommunikation och delaktighet inom nätverk som berikar lärandet. Den grundläggande utbildningen ska reagera flexibelt och pedagogiskt genomtänkt på förändringar i samhället och på aktuella frågor.

Skolan är en del av en värld som genomgår en kraftig och oförutsägbar förändring. Förändringen påverkar såväl barnens utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Detta skapar i sin tur förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling. Skolorna ska samarbeta med olika aktörer, i mån av möjlighet också med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska bidra till en positiv förändring både nationellt och internationellt.

Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning²¹ och närmare i statsrådets förordning²². I förordningen ingår också timfördelningen för den grundläggande utbildningen och bestämmelser om bl.a. språkundervisning och särskilt stöd. De nationella målen påverkar alla delområden i grunderna för läroplanen. De styr också det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

De kursiva texterna är sammanfattningar av författningstexterna.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar²³

Enligt 2 § i förordningen är det centrala målet för undervisning och fostran att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar.

I målen betonas elevernas hälsa och välfärd och att eleverna tillägnar sig goda seder och utvecklas till harmoniska människor med en sund självkänsla. Eleverna ska ges möjlighet att bygga upp sin identitet genom samarbete och interaktion, vilket lär dem att respektera olikhet och ta ansvar. Det förutsätter att de känner till och förstår traditioner i den egna kulturen och andra kulturer och världsåskådningar samt den västerländska humanistiska traditionen.

Eleverna ska få lära sig att respektera livet, människans okränkbara värde, de mänskliga rättigheterna, naturen och andra människor. De ska få möjlighet att utvecklas till aktiva samhällsmedlemmar som kan delta i ett demokratiskt och jämlikt samhälle och bidra till en hållbar utveckling.

Behövliga kunskaper och färdigheter²⁴

Enligt 3 § i förordningen är syftet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga och fördjupa sin världsbild. Den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund.

För att målet ska nås förutsätts kännedom om människors behov och känslor, om kultur, konst och litteratur, natur och miljö, historia och samhällets grunder, religioner och världsåskådningar samt ekonomi och teknologi. Undervisningen ska erbjuda estetiska erfarenheter och upplevelser inom olika kulturella och konstnärliga områden.

Allmänna kunskaper och färdigheter som ska främjas i undervisningen och i övriga sammanhang inom den grundläggande utbildningen är elevernas tankeförmåga och inlärningsförmåga samt deras motivation och kreativitet. Hit hör att självständigt och kritiskt skaffa information, kunskaper i informations- och kommunikationsteknik samt interaktions- och samarbetsfärdigheter. Elevernas ska också beredas möjlighet att utveckla färdigheter som anknyter till

---

²¹

²²

²³ Statsrådets förordning 2 § (422/2012)

²⁴ Statsrådets förordning 3 § (422/2012)

hälsa, välfärd, trygghet och hantering av vardagen. Dessa banar väg för ett aktivt medborgarskap och utvecklar beredskap för samhälleligt tänkande och samhällelig verksamhet, medborgarfärdigheter samt beredskap att främja hållbar utveckling.

Centrala kompetenser i anslutning till olika kunskapsområden är att man behärskar modersmålet mångsidigt i tal och skrift, kan kommunicera på det andra inhemska språket, tillägnar sig grunderna för och tillämpning av matematisk-naturvetenskapligt tänkande, ekonomi- och konsumentkunskap, får kunskap om arbetslivet och entreprenörskap, samt färdigheter i konst, handarbete, slöjd, gymnastik och idrott.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande²⁵

I förordningens 4 § beskrivs mål och principer som ska genomsyra skolan verksamhet. Enligt dem ska fostran, undervisning och handledning samt hela skolans verksamhet aktivt stärka jämlikhet och likabehandling inom utbildningen. Arbetsro ska främjas i all verksamhet i skolan.

Undervisningen och skolarbetet ska ordnas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna för att främja elevernas sunda uppväxt och utveckling. I undervisningen ska könsrelaterade skillnader i elevernas uppväxt och utveckling särskilt beaktas. Förutsättningarna för fortsatta studier och viljan till livslångt lärande ska stärkas och eleverna ska få hjälp med att strukturera och utnyttja det de lärt sig.

Skolans verksamhetskultur och lärmiljöer ska vara trygga och sunda. Det är viktigt att stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och interaktion och att beakta elevernas individuella behov. Särskilt viktigt är det att i ett tidigt skede upptäcka inlärningssvårigheter och hinder för lärandet och att sätta in stödåtgärder i rätt tid samt att förebygga utslagning.

Elevvården ska främja elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa och välfärd samt trygga förutsättningarna för en god uppväxt samt för lärande och skolgång.

Mångsidig kompetens som förutsätts i framtiden

De stora globala förändringarna påverkar på många sätt skolarbetet och barns och ungas liv. Förändringarna omvandlar såväl samhälleliga funktioner som det individuella och sociala livet. Det krävs mångsidig kompetens för att vara människa och medborgare och för att klara av studier och arbete.

---

²⁵ Statsrådets förordning 4 § (422/2012)

Målen som fastställs i statsrådets förordning indikerar att den grundläggande utbildningen ska ses som en helhet, där elevens växande, lärande och de kompetenser som utvecklas under skoltiden påverkas av såväl undervisningen som av skolans verksamhetsformer.

Elevernas kompetenser utvecklas i olika läroämnen, men också i alla andra situationer i skolan och utanför skolan. Med kompetenser avses såväl kunskaper och färdigheter som förmåga att använda dem på det sätt situationen kräver. Hur väl eleverna kan implementera sina kunskaper och färdigheter är beroende av värden och värderingar, attityder och vilja. Kunskap är ett mångdimensionellt begrepp som kontinuerligt förändras. Kunskap föds allt oftare inom nätverk och i social växelverkan. Den kognitiva utvecklingen påverkas i högre grad av skolans arbetssätt, kommunikationen mellan eleverna och omgivningen och av stödet för lärande än av själva undervisningsinnehållet. Elevernas erfarenheter och de miljöer de vistas i på fritiden avspeglar sig på många sätt i lärandet. Bedömningen av lärandet och den respons eleverna får har stor betydelse för deras motivation och studieinriktning.

I de nationella målen för den grundläggande utbildningen betonas de mångsidiga kompetenser som utvecklar eleverna som individer och samhällsmedlemmar och ger dem förutsättningar att möta framtiden och främja en hållbar utveckling.

Att växa som människa handlar om att forma sin identitet i interaktion med andra människor och med omgivningen. Utvecklingen av identiteten påverkas i hög grad av de grupper eller gemenskaper människan upplever att hon tillhör och det stöd dessa ger. Skolan ska ge eleverna möjligheter att känna samhörighet med andra och att delta som betydelsefulla och konstruktiva medlemmar i skolgemenskapen. Det viktiga är att eleverna lär sig identifiera sin särskilda karaktär, sina styrkor och utvecklingsbehov och att sätta värde på sig själva. Genom att tillägna sig mångsidiga kompetenser kan eleverna upptäcka sina resurser och stärka sin vilja att ständigt lära sig och utvecklas. Elever som går ut den grundläggande utbildningen ska uppmuntras att göra val som grundar sig på självuppskattning och självkännedom. De ska kunna lita på att de klarar sig i livet.

Kompetens utvecklas varken i ett samhälleligt eller i ett historiskt vakuum. En mångsidig kompetens hjälper oss att svara på viktiga utmaningar under de första årtiondena av 2000-talet. Dessa utmaningar förenas av en strävan efter en hållbar livsstil och utveckling. Hållbar utveckling kan betraktas ur en ekologisk, ekonomisk, kulturell och social eller samhällelig aspekt. Det viktiga är att tillägna sig hållbara levnadsvanor och förstå motiveringarna till dem och att samtidigt främja de olika aspekterna av hållbar utveckling. Det krävs mångsidigt samarbete mellan läroämnena för att eleverna ska förstå de inbördes sambanden mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling.

För att eleverna ska utveckla en mångsidig kompetens ska både undervisningen i varje läroämne och skolans övriga verksamhet medvetet anpassas till de gemensamma målen. Skolans värdegrund och verksamhetskultur påverkar i hög grad kompetensen. Varje läroämne ska bygga upp elevernas kompetens utgående från innehållet och metoderna i respektive vetenskapsgren. Kompetensen ska utvecklas genom samarbete mellan läroämnena och över vetenskapsgränserna. Eleverna måste få arbeta gemensamt och individuellt för att lösa frågor som är viktiga för dem. Skolan är en gemenskap, där lärandet grundar sig på kommunikation mellan människor i olika åldrar.

Den mångsidiga kompetens som är målet beskrivs i det följande som utmaningar för undervisningen och skolan och som en form av lärande inom den grundläggande utbildningen. De olika kompetensområdena förenas av en strävan att stärka elevernas identitet och en strävan att utveckla sådana kompetenser som krävs för en hållbar framtid.

Tänkande och lärande

En fungerande kommunikation är grunden för att elevernas tänkande och lärande ska utvecklas. Eleverna ska uppmuntras att lita på sina åsikter, att vara modiga, kreativa och innovativa. Samtidigt ska de få lära sig att ifrågasätta sina tankar, se saker och ting i olika perspektiv och att söka ny kunskap. Eleverna ska få övning i att analysera olika slag av information (åsikter, bildmaterial, skriftligt material etc.) och att granska informationen kritiskt ur olika synvinklar.

Eleverna ska få möjlighet att lära sig använda information självständigt och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser på det sätt som respektive situation kräver. Kreativiteten stärks när eleverna får använda sin fantasi och lära sig att fördomsfritt se olika alternativ i vardagliga situationer. Lek, spel och konkreta arbetsätt främjar kreativt tänkande och lusten att lära sig. Eleverna utvecklar småningom sin förmåga att tänka systematiskt och lär sig se växelverkan och samband mellan olika ting. Det här förutsätter arbete över läroämnesgränserna. Eleverna ska uppmuntras att fördjupa sig i sitt arbete och att granska sitt sätt att tänka och arbeta.

Eleverna ska också uppmuntras att vara öppna och nyfikna. De ska spurras att fråga, söka svar och lyssna på andras åsikter. Elevernas aktiva roll ska stärkas och eleverna vägledas att ställa upp mål, planera sitt arbete och utvärdera sina framsteg. De ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina inlärningsstrategier. Eleverna ska få stöd för sitt lärande i skolans lärgemenskap och också själva ha möjlighet att göra en insats i den.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god grund och motivation för fortsatta studier och livslångt lärande. Det är viktigt att tillsammans med eleverna och deras vårdnadshavare reflektera över vad studierna betyder för elevernas framtid.

Kulturell kompetens, kommunikation och uttrycksförmåga

Eleverna ska lära känna och uppskatta sin livsmiljö och sin sociala, kulturella, konfessionella och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över sin bakgrund och roll i generationskedjan och se dessa som en styrka. I skolan och det mångsidiga samarbete som skolan bedriver ska eleverna ges möjlighet att granska sitt utgångsläge i förhållande till andra bakgrunder, miljöer, kulturer, synsätt och vanor. Skolan ska systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag samt intresset för internationellt samarbete.

Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av kommunikation för den egna utvecklingen. Skolarbetet ska erbjuda eleverna flera olika möjligheter att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och handla etiskt i olika

kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika synvinklar. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och uppföra sig väl.

Eleverna ska ha möjlighet att utöver undervisningsspråket lära sig minst två andra språk samt matematiska symboler, bilder, musik och rörelse genom att kommunicera med andra. De ska uppmuntras att uttrycka sig. Eleverna ska lära sig praktiskt arbete. De ska även lära sig att värdesätta och kontrollera sin kropp och att vid sidan av språket använda den på ett mångsidigt sätt för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. Skolan ska erbjuda eleverna möjligheter att öva sig att uppträda i olika situationer. Eleverna ska inspireras att använda sin fantasi och uppfinningsrikedom i sitt arbete och att planera och genomföra helheter. De ska lära sig att främja det estetiska och njuta av dess olika uttrycksformer.

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen, trygghet

Eleverna ska få lära sig ta hand om sig själva och träna färdigheter som är viktiga för att kunna hantera sitt liv och vardagen. Tidshantering är en viktig del av vardagshanteringen och självregleringen. Eleverna ska ha möjlighet att lära känna och förstå betydelsen av faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa. De ska utveckla sina konsumentkunskaper och förutsättningar att sköta sin egen ekonomi och lära sig måttlighet och sparsamhet samt att dela med sig. Det här kräver träning och förutsätter att eleverna förstår motiveringarna till olika konsumtionsbeslut.

Eleverna ska få kunskap om de viktigaste möjligheterna och riskerna som berör hälsa och säkerhet och beredskap att förutse och undvika farliga situationer. De ska få lära sig att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska ges möjligheter att öva och känna igen de viktigaste tecknen och symbolerna som anknyter till säkerhet. De ska få lära sig att handla ändamålsenligt och beakta sin egen och andras säkerhet i olika situationer, också i trafiken, och veta hur man söker hjälp. Skolan ska ge eleverna möjlighet att förstå att de själva kan påverka både sin egen och andras välbefinnande, hälsa och säkerhet.

Eleverna lever i en teknisk värld. De behöver grundläggande information om teknik, om teknikens utveckling och effekter samt handledning för att kunna göra förnuftiga val. Skolarbetet och undervisningen i olika läroämnen ska öppna elevernas förståelse för teknikens mångfald, hur teknik används och fungerar. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över teknikrelaterade etiska frågor och ansvarsfull användning av teknik.

Eleverna ska ges möjlighet att ta ansvar för det egna och det gemensamma arbetet, för att planera lärmiljön och en förnuftig tidsanvändning och för att omgivningen är snygg och prydlig och arbetet slutförs. Genom att delta lär sig eleverna inse betydelsen av regler, avtal och förtroende och att fatta beslut. Samtidigt märker eleverna vad gemenskap, människorelationer och omsorg om varandra betyder för välbefinnandet.

Multimodala färdigheter

Med multimodala färdigheter avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. De multimodala färdigheterna hänger nära samman med tankeförmågan och förmågan att hämta, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika lärmiljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem och kombinationer av dessa. De multimodala färdigheterna omfattar olika slags läskunnighet, till exempel grundlägg-

gande läsfärdighet, skrivfärdighet, matematiskt kunnande, bildkunskap, mediekunskap och digital kompetens. De multimodala färdigheterna anknyter till det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella, tryckta, analoga eller digitala.

Under hela den grundläggande utbildningen ska eleverna tillägna sig multimodala färdigheter som en integrerad del av alla läroämnen. Lärandet börjar med grundläggande språkliga, visuella och numeriska färdigheter och utvecklas till bred kompetens att förstå och producera texter. De multimodala färdigheterna utvecklas från ett vardagsspråk till en bred språkkompetens som omfattar det abstrakta språket inom olika kunskapsområden. Utvecklingen av multimodala färdigheter förutsätter en rik textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna miljö och att eleverna lär sig kommunikationspraxis inom respektive läroämnen.

Eleverna ska få lära sig förstå, uttrycka och abstrahera begrepp på det sätt som är karakteristiskt i de olika läroämnena. I undervisningen kan man använda många olika slag av texter på olika språk och eleverna ska ges möjlighet att förstå de kulturella sambanden mellan dem. I inlärningsituationerna ska eleverna få möjlighet att förmedla den information de inhämtat, söka lösningar på problem och producera ny kunskap i olika former och med olika verktyg. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kommunikativa färdigheter i såväl traditionella som multimediala och tekniskt stödda lärmiljöer. Undervisningsarrangemangen ska ge eleverna möjlighet att tolka, använda och producera olika texter både individuellt och tillsammans med andra.

Den grundläggande utbildningen ska uppmuntra eleverna att utveckla sina multimodala färdigheter samt att hitta och utarbeta kommunikationsformer som är viktiga för dem. I undervisningen ska skolan utnyttja och analysera texter från elevernas fritid och de tolkningar av världen som dessa texter förmedlar. Mångsidiga inlärningsituationer ger eleverna möjlighet att njuta av olika texter, använda sina färdigheter aktivt och påverka.

Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik

Informations- och kommunikationsteknik och arbete i webbmiljöer påverkar och ger nya möjligheter för tänkande och lärande. Tack vare ny teknik kan elevernas aktiva roll stärkas och interaktiva pedagogiska metoder utvecklas.

I skolan ska informations- och kommunikationsteknik och medier användas på ett mångsidigt sätt i olika läroämnen och i samtliga årskurser i den grundläggande utbildningen. De ska utnyttjas för kommunikation, för hantering av information och produktion av ny kunskap samt för att lösa problem. Eleverna ska erbjudas intressanta utmaningar och problem som stärker deras motivation att lära sig, deras självstyrning och kreativitet.

Eleverna ska tillägna sig grundläggande färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och webbkommunikation. De ska få möjlighet att utveckla praktiska färdigheter som förutsätts vid webbkommunikation samt förmåga att skaffa, strukturera och analysera information, producera ny kunskap och använda digitala tjänster. Eleverna ska lära sig att bedöma informationens tillförlitlighet och att använda källor på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska också lära sig att på ett ändamålsenligt sätt använda teknik som hela tiden utvecklas, webbmiljöer samt begrepp och språk i anknytning till dem.

Arbetet i skolan ska innehålla informations- och kommunikationsteknik samt kommunikation i webbmiljöer med andra elever, lärare och övriga sakkunniga. Arbetet ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och sociala färdigheter. Eleverna ska få lära sig att identifiera etiska problem som förekommer i webbmiljöer, till exempel risker som berör dataskydd, integritetsskydd eller emotionell säkerhet, och att tillämpa metoder som främjar dataskydd.

Eleverna ska också få lära sig om hur informations- och kommunikationsteknik används i olika syften hemma, i skolan, i närmiljön och samhället. Genom övning får eleverna lära sig bedöma hur informations- och kommunikationsteknik påverkar den egna säkerheten, interaktionen mellan människor och arbetets karaktär. Eleverna ska få erfarenheter av att använda informations- och kommunikationsteknik i internationell interaktion och lära sig förstå dess betydelse och möjligheter i den globala världen.

Arbete, studier och kompetens som behövs i arbetslivet

Eleverna ska ges möjlighet att arbeta individuellt och tillsammans med andra. De ska spöras att arbeta metodiskt och långsiktigt och i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska också uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. När eleverna arbetar i grupper lär de sig att se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska vägledas att hantera konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt och att lära sig av sina misstag.

Genom mångsidiga erfarenheter i skolarbetet lär eleverna sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De lär sig beräkna hur lång tid ett arbete tar och vad arbetet förutsätter och att vara flexibel om situationen förändras. Eleverna lär sig att förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser.

Eleverna ska lära sig att dra nytta av de olika kompetensområdena, såsom vardagskompetens, uttrycksförmåga, kommunikations- och tankeförmåga i sina studier och i arbetslivet. Sådan kompetens som eleverna tillägnar sig på fritiden ska ses som en faktor som berikar deras studie- och arbetsmöjligheter.

Eleverna ska lära sig om de sociala och ekonomiska strukturerna i närmiljön och hur de fungerar. I skolan ska eleverna få öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk. Det är viktigt att se till att eleverna får erfarenhet av att samarbeta med aktörer utanför skolan.

Eleverna ska uppmuntras att ställa sig positiva till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. Genom att vara med och påverka lär sig eleverna att ta initiativ och vara öppna för olika alternativ. Skolarbetet ska omfatta verksamhet, såsom praktisk arbetslivsorientering eller till exempel intern arbetspraktik och frivilligarbete i skolan, där eleverna får bekanta sig med olika yrken och får erfarenheter av arbete och av att hjälpa andra. På detta sätt får eleverna möjlighet att förstå betydelsen av arbete och företagsamhet och vilket ansvar var och en har som samhällsmedlem.

Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. Eleverna ska uppmuntras att fundera över sina förutsättningar och intressen och att göra motiverade val. De ska småningom lära sig ta ansvar för att skaffa sig en tillräcklig allmänbildning och förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen, för arbetslivet och sitt framtida liv.

Delaktighet, påverkan och ansvar

Den grundläggande utbildningen ska främja elevernas intresse för gemensamma och samhällsliga frågor och för att delta i ett demokratiskt samhälle. Det är viktigt att eleverna har möjlighet att delta i planeringen i det dagliga skolarbetet och får erfarenheter av att påverka och fatta beslut till exempel genom att delta i elevkårsverksamheten. Skolan ska också erbjuda möjligheter för nya och experimentella former att delta.

Genom att delta övar eleverna sig att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt och får erfarenheter av att bli hörda och respekterade. Skolans verksamhet ska stärka elevernas känsla av att höra till gruppen och gemenskapen. Eleverna ska ges möjlighet att lära sig arbeta tillsammans med andra för att hitta lösningar och kunna acceptera att den egna åsikten inte alltid kan vinna.

Under den grundläggande utbildningen bildar sig eleverna en uppfattning om varför studier är viktiga och vad kompetens behövs till. Målet är att eleverna ska förstå betydelsen av egna val och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för närmiljön, samhället och naturen. De ska motiveras att fundera över sina lösningar och att ta ansvar för en hållbar utveckling.

KAPITEL 4 VERKSAMHETSKULTUR SOM STÖDJER VÄXANDE OCH LÄRANDE

Verksamhetskulturens betydelse

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format sätt att agera. Den kan utvecklas och ändras. Lagstiftningen, officiella direktiv och läroplaner får sin tolkning av utbildningsanordnaren i skolornas verksamhetskultur.

Verksamhetskulturen är en helhet som består av

- författningar, lokala planer och skolornas egna planer
- ledningsstrukturer och arbetsorganisering
- syn på lärande och pedagogik samt
- interaktion och atmosfär.

Vissa aspekter som påverkar verksamhetskulturen är nedskrivna och kända, andra är omedvetna och samtidigt oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som ingår i den oberoende av om man är medveten om dess betydelse och i synnerhet riskerna för oavsiktlig påverkan. Det är viktigt att identifiera och eliminera oavsiktlig påverkan för att verksamhetskulturen ska utvecklas. Den grundläggande förutsättningen för detta är öppen och förtroendefull diskussion mellan alla medlemmar i arbetsgemenskapen.

Verksamhetskulturen ska avspegla den gemensamt överenskomna värdegrunden och synen på lärande. Dess uppgift är att i vardagen bidra till att målen som ställts upp för undervisning och fostran nås. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med eleverna är medvetna om att deras sätt att agera och interagera överförs till eleverna. Eleverna växer upp i skolans verksamhetskultur och tillägnar sig, också obemärkt, dess värden, attityder, vanor, interaktionsmönster och språkbruk.

Riktlinjer som styr utvecklandet av verksamhetskulturen

I den grundläggande utbildningen styrs utvecklandet av verksamhetskulturen av strävan efter ett gott liv, vilket förutsätter en hållbar livsstil. Ett gott liv är både ett direkt mål och ett långsiktigt mål. Verksamhetskulturen inverkar varje dag på hur alla mår och i vilken mån de upplever skolarbetet som meningsfullt. Med tanke på framtiden är det särskilt viktigt hur verksamhetskulturen påverkar elevernas identitet och kunskaper.

Riktlinjerna som styr utvecklandet av verksamhetskulturen inom den grundläggande utbildningen beskrivs i det följande med nyckelorden

- lärgemenskap
- mångsidiga arbetssätt
- interaktion och delaktighet
- välbefinnande
- trygg vardag
- kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- ansvar för miljön och framtiden

Riktlinjerna som styr utvecklandet av verksamhetskulturen ska styra utbildningsanordnarens och skolans verksamhet. Riktlinjerna ska beskriva skolans verksamhet och hur skolans praxis påverkar elevernas välbefinnande.

finnande och kunskapsutveckling. Riktlinjerna ska omfatta alla aspekter av hållbar livsstil. Dessa sju riktlinjer bidrar tillsammans till en hållbar framtid.

Lärgemenskap

Skolan ska fungera som en lärgemenskap som stödjer barnens växande och uppmuntrar alla sina medlemmar att lära sig.

Lärgemenskapen ska stärka elevernas positiva och realistiska bild av sig som elever. Uppbyggande och uppmuntrande respons får eleverna att glädja sig över sitt lärande och de ansträngningar det förutsätter, att uppleva att de lyckas och att upptäcka sina styrkor. Att arbeta tillsammans stödjer allas lärande.

För att gemenskapen och de individer som ingår i den ska lära sig, behövs såväl stimulans och aktivitet som lugn och ro. Lärande förutsätter att man då och då stannar upp och reflekterar över sitt arbete, sina mål och arbetssätt. Det förutsätter också att man bedömer situationen och vill utveckla sig och sin omgivning. Kvaliteten på lärandet och motivationen att lära sig påverkas av i vilken mån det finns möjlighet att fördjupa sig och slutföra sitt arbete.

Pedagogisk ledning av skolan förutsätter att skolan hela tiden medvetet följer upp, bedömer och utvecklar verksamhetskulturen i enlighet med lärgemenskapens principer. Delat ledarskap bidrar till delaktighet och samhörighet och till att alla resurser används för det gemensamma bästa.

En skola som satsar på öppen interaktion är en viktig aktör som stimulerar lärande också i den närmaste omgivningen.

Mångsidiga arbetssätt

Skolan ska tillämpa mångsidiga undervisnings- och arbetsmetoder och ge utrymme för kreativ verksamhet, upplevelser och lekar som lämpar sig för olika åldrar. Arbetet ska ordnas flexibelt med hänsyn till elevernas behov och inlärningsmål. Eleverna ska vägledas så att de upptäcker och använder arbetsmetoder som lämpar sig för dem.

Skolan ska identifiera olika former av lärande och systematiskt använda sig av olika aktiviteter, konstnärliga uttrycksformer, lärmiljöer och samarbete med den närmaste omgivningen. Informations- och kommunikationsteknik samt webbmiljöer ska användas för att berika studier, tankeverksamhet, kreativitet, samarbete och interaktion.

Lärande som sker på elevernas fritid ska beaktas och kopplas till skolarbetet på ett förnuftigt sätt.

Interaktion och delaktighet

Samarbete och olika former av interaktion stödjer elevernas växande, lärande och bildning och ska därför medvetet utvecklas. När eleverna arbetar tillsammans med andra lär de sig identifiera sin egen särart och att bemöta olikheter.

Känslan av att höra till gemenskapen och möjligheten att påverka det egna och det gemensamma arbetet och verksamheten i närmiljön stärker delaktigheten. Skolan ska uppmuntra eleverna att delta och utveckla strukturer och tillvägagångssätt som främjar delaktighet och deltagande. Öppen och konstruktiv diskussion

behövs såväl i skolans interna samarbete som i det yrkesövergripande samarbetet med vårdnadshavarna och övriga parter.

Genom att delta och påverka utvecklar varje elev sina färdigheter att delta i ett demokratiskt samhälle och börjar småningom ta ansvar för att bygga sin egen och en gemensam hållbar framtid. Tillvägagångssätten planeras i samråd med eleverna utgående från deras ålder och utvecklingsnivå. Elevkårsverksamheten ger eleverna goda möjligheter att delta. Samarbete med olika organisationer vidgar elevernas perspektiv på hur man påverkar i samhället. Internationell verksamhet ger eleverna möjlighet att möta olikhet och att lära sig interagera med människor från olika kulturer och länder. Det ökar delaktigheten.

Välbefinnande

Välbefinnandeaspekten berör all verksamhet i skolvardagen och styr allas arbete. Målet är ett allomfattande välbefinnande i hela skolsamfundet och för varje enskild elev. Det förutsätter uppriktig kontakt med eleverna, interaktion som präglas av omsorg och respekt, handledning och tidigt stöd. Det är viktigt att lyssna på eleverna och uppmuntra dem att upptäcka sina styrkor och resurser. Skolans interaktion ska avspegla gemenskap, öppenhet, förtroende, lyhördhet och god sed.

Skolan ska i samarbete med hemmen utveckla tillvägagångssätt och strukturer som ökar välbefinnandet och leder till en hälsofrämjande livsstil och vardagshantering. Motion ska ingå i alla elevers skoldag. Skolmåltiden ska uppmärksammas med avseende på kvalitet och trivsel. Klubbverksamhet bidrar till att fördjupa elevernas lärande och stödja deras intressen.

Skolarbetet ska ordnas så att det vardagen löper på ett planerligt och harmoniskt sätt. Regelbundenhet, kontinuitet och konsekvens bidrar till välbefinnande och trygghet. Atmosfären i skolan ska vara lugn, uppmuntrande och vänlig. Då kan eleverna glädjas över att de lär sig och utvecklas.

Skolan ska ta hänsyn till elevernas individualitet och olika behov, i synnerhet till könsrelaterade skillnader och skillnader i växande, utveckling och lärande. Eleverna ska ha lika möjligheter att i god tid få tillräckligt stöd för sitt växande och lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen.

Elevernas och skolans arbete och välbefinnande ska följas upp och utvärderas i skolan och i samarbete med hemmen och övriga parter.

Trygg vardag

Trygghet är ett grundelement för välbefinnande. Eleverna har rätt till en trygg studiemiljö²⁶. Trygghet omfattar en fysisk, social och psykisk dimension. Skolans trygghetsarbete ska bestå av såväl förebyggande som trygghetskapande arbete. Skolan ska också ha beredskap för tidigt ingripande och för att lösa akuta problemsituationer.

All verksamhet i skolan ska vara trygg och det är alla vuxnas uppgift i skolan att värna om detta. Tillvägagångssätten och reglerna som reglerar tryggheten i skolan ska avtalas gemensamt. Skolan ska se till att alla lokaler, lärmiljöer, läromedel, undervisningssituationer, raster och andra situationer i skolan är trygga. Skolan ska samarbeta med hemmen och närmiljön för att främja säkerhet i skolmiljön och under skolvägen.

---

²⁶ Lag om grundläggande utbildning

Klubbverksamheten liksom morgon- och eftermiddagsverksamheten är en del av elevernas skoldag och ger eleverna möjlighet till en trygg vardag under en vuxens ledning. Atmosfären i skolan ska vara trygg och accepterande. Goda sociala relationer och öppen interaktion skapar förutsättningar för arbetsro.

Samarbete med hemmen, närmiljön och andra samarbetsparter ökar tryggheten. Skolan ska öka känedommen om trygghet och säkerhet och utveckla handlingsrutinerna inom skolan och i samarbetet med utomstående parter.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan är en del av ett alltmer mångkulturellt och globaliserat samhälle. Med kulturer avses olika människogrupperns mångskiftande och föränderliga livsformer. En kultur består av de värden, uppfattningar och synsätt som påverkar det mänskliga beteendet och av de handlingssätt och produkter som är resultat av detta beteende. Kulturen påverkar människans handlingar, sätt att observera och uppfatta verkligheten och att klassificera och strukturera olika ting. En grups kultur omfattar de sätt, på vilka dess medlemmar lärt sig att tänka, känna och reagera.

I varje samhälle lever många kulturer sida vid sida. Individerna har en relation till flera kulturer beroende på vilken kultur de tillhör eller vill tillhöra och med vem de vill dela gemensamma värden, mål och sedvänjor. Också i skolan lever olika kulturer och identiteter sida vid sida. Skolan ska dra nytta av den språkliga och kulturella mångfald som omger skolan men samtidigt också skapa sin egen kulturella verklighet. Den ska uppmuntra sina medlemmar till aktiv och ansvarsfull verksamhet och delaktighet såväl i närmiljön som på internationell nivå.

Skolan ska förhålla sig öppet till kulturell mångfald och ge utrymme för mångskiftande identiteter. Öppenhet utvecklar förståelse och respekt för andra kulturer också inom skolan. I en kulturellt mångformig skola blir annorlunda synsätt sedda och hörda, de ventileras och diskuteras. Detta ger i sin också upphov till nya synsätt och handlingssätt. Medvetenheten om kulturell mångfald ska förena alla medlemmar i skolsamfundet, såväl lärare och elever som övriga personer som arbetar i skolan. Kulturell mångfald ska ses som en resurs för växande, kreativitet och lärande.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Med språk avses både skolans undervisningsspråk, elevernas modersmål eller olika språkliga varianter och dialekter av modersmålet, och även tal-, skrift- och teckenspråk som används i olika grupper, kulturer och länder. Ur den synvinkeln är alla skolsamfund och deras medlemmar flerspråkiga, på samma sätt som det omgivande samhället. Flerspråkigheten innefattar också olika vetenskapsgrenars symbolsystem. Skolan ska stödja flerspråkighet och få eleverna att utveckla en positiv attityd till språk. Det är viktigt att tillsammans diskutera och reflektera över attityderna gentemot olika språkgrupper. En språkligt medveten skola inser att språket är viktigt för elevernas växande, lärande och sociala samverkan och också när de bygger upp sin identitet och integreras i samhället.

I en språkmedveten skola är alla lärare språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar. Språk är både föremål och verktyg för lärandet. Undervisningen ska ta hänsyn till att varje vetenskapsgren har sitt eget språk, textbruk, begrepps- och symbolsystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk öppnar olika perspektiv på ett och samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. Alla elever har rätt att utvecklas som språkbrukare och språkinlärare. Undervisningen ska också ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och sätt att lära sig.

I skolan ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt eller sina modersmål, sitt skolspråk och andra språk på ett mångsidigt sätt. Språk ska värdesättas och ses som en värdefull resurs och det ska vara naturligt att använda flera språk parallellt i skolans vardag. Eleverna ska uppmuntras till kommunikation och samtal på de språk de studerar även om språkkunskaperna är obetydliga. Språken ska användas flitigt och ingå i olika lekar. Skolan ska dra nytta av språksituationer och språkresurser som eleverna skaffar sig utanför skolan.

Ansvar för miljön och framtiden

Utbildningsanordnaren och skolan ska i sin verksamhet ta hänsyn till miljöaspekter och krav på hållbar utveckling och visa gott exempel genom att förhålla sig ansvarsfullt till miljön. Eleverna lär sig förstå att de val som görs i dag påverkar miljön och framtiden. Miljöansvaret ska synas i bland annat anskaffningar, energi-, vatten- och materialförbrukning, hållbara kostval och återvinning.

Eleverna ska ges möjligheter att tillägna sig hållbara levnadsvanor och lära sig ekonomiskt ansvar i skolan. Elevernas tänkande ska ledas från en konsumtionskultur mot en ekologiskt-ekonomiskt hållbar kultur.

Naturen och den byggda och sociala miljö som omger skolan ska också utnyttjas i undervisningen. Genom att undersöka sin närmiljö ökar elevernas känsla och intresse för miljön och ansvaret för att värna om miljön. Egna projekt och möjligheter att delta i projekt och evenemang som är viktiga för miljön ökar lärandets betydelse.

Skolan bygger framtiden i all sin verksamhet och ska hjälpa eleverna att lära sig att se sambandet mellan forntid, nutid och framtid. Eleverna ska också få lära sig bedöma sin livsstil och stimuleras att revidera sina egna och samhällets handlingsmönster så att de främjar en hållbar utveckling. De handlingsmönster som skolan erbjuder och den positiva attityd till framtiden som skolan ger eleverna stärker deras motivation, vilja och förmåga att utvecklas till ansvarsfulla kommuninvånare, medborgare och världsmedborgare.

KAPITEL 5 FAKTORER SOM FRÄMJAR LÄRANDET

Planeringen och genomförandet av undervisningen ska utgå från värdegrunden och synen på lärande i grunderna för läroplanen. Andra utgångspunkter för planeringen och genomförandet av skolarbetet är mångsidiga kompetenser, att skapa och utveckla en verksamhetskultur som främjar lärande, målen för läroämnena samt beskrivningarna i detta kapitel. Undervisningen ska ordnas så att eleverna har möjlighet att studera i enlighet med målen, både självständigt och tillsammans med andra medlemmar i skolgemenskapen och med skolans externa aktörer.

Lärmiljöer

Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella utveckling och skolgemenskapens utveckling, lärande och kommunikation²⁷. Eleverna ska lära sig i olika lärmiljöer genom kommunikation med andra elever, lärare, medlemmar i skolsamfundet, utomstående sakkunniga och olika gemenskaper. Lärmiljöerna ska utgöra en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet, som ger möjlighet till olika arbetssätt och kommunikationssituationer där eleverna gemensamt kan bygga kunskap och tillägna sig färdigheter. Lärmiljöerna ska stödja elevernas välbefinnande, delaktighet, initiativförmåga och självstyrning. Lärande som sker på fritiden ska på ett ändamålsenligt sätt tas i beaktande i skolarbetet. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att lära sig i olika situationer och på olika platser.

I lärmiljöerna ska skolgemenskapens och elevernas välbefinnande i skolan beaktas. En lugn atmosfär som präglas av respekt stödjer lärandet. Arbetsro ska främjas i skolarbetet²⁸. Valfungerande lärmiljöer främjar elevernas lust att lära sig, deras nyfikenhet och kreativitet. Eleverna ska få positiva erfarenheter och upplevelser som sporrar dem att utveckla sina kompetenser. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma²⁹. En trygg och hälsosam lärmiljö främjar en sund utveckling och välbefinnande hos eleverna i enlighet med deras ålder och förutsättningar. Arbetet ska vara tryggt också i digitala lärmiljöer. Lärmiljön ska planeras i enlighet med målen för hållbar utveckling.

En god lärmiljö främjar dialog och erbjuder eleverna möjligheter att delta och påverka, att gemensamt bygga och dela kunskap. Skolan ska på olika sätt samarbeta med arbetslivet och sakkunniga inom olika områden. I mångkulturella och internationella lärmiljöer lär sig eleverna kultur- och språkmedveten kommunikation. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov³⁰. Eleverna ska kunna välja olika sätt att agera och påverka sin omgivning. Lärmiljöerna ska stödja livslångt lärande i enlighet med elevernas utvecklingsstadier. De ska också ge eleverna möjlighet att arbeta individuellt och självständigt.

Lärmiljöerna ska ta hänsyn till att eleverna lever i en pluralistisk och alltmer globaliserad medievärld som formas av olika informations- och kommunikationstekniker, webbtjänster och spel. Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik ger eleverna möjlighet att växa till aktiva samhällsmedlemmar. Jämlikhet och likabehandling i utbildningen ska främjas, också med avseende på förmågan att använda

---

27

28

29

30

informations- och kommunikationsteknik. Eleverna ska vägledas och uppmuntras att självständigt och kritiskt skaffa information och ges den kunskap som användningen av informations- och kommunikationsteknik förutsätter³¹. Eleverna ska öva sig att hantera information och skapa ny kunskap individuellt och tillsammans med andra genom att använda informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

För att främja och stödja lärandet ska modern teknologi tas i bruk och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i den dagliga undervisningen och det dagliga lärandet. Elevernas egna redskap kan också användas som stöd för lärandet. Eleverna ska handledas i att använda informationsnät på ett ansvarsfullt och tryggt sätt. Informations- och kommunikationsteknik och digital undervisningsmaterial ska på ett mångsidigt sätt användas i olika läroämnen och vid ämnesöverskridande lärande. Elevernas förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Verktyg och program som stödjer elevernas individuella lärtigar ska tas i bruk.

Vid sidan av skolbyggnaderna och skolgården ska naturen och den byggda miljön utnyttjas i lärandet. De möjligheter som olika samarbetspartner har att erbjuda ska också användas som lärmiljöer på ett ändamålsenligt sätt. Anpassningsbara och flexibla planlösningar i skolan, inklusive möbler, inredning och utrustning, fungerar som stöd för elevernas aktivitet, möjliggör olika arbetssätt och ökar möjligheterna att beakta individuella behov. Vid planeringen av skolans utrymmen ska man beakta att de utformas så att de är ergonomiska, fria från hinder och estetisk tilltalande, att de har en god akustik och ren inomhusluft samt är trivsamma och välfungerande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till lokaler, utrustning, material och bibliotekstjänster så att de har möjlighet att studera aktivt både enskilt och tillsammans.

Arbetsätt

Valet av arbetsätt styrs av målen som ställts upp för undervisningen och lärandet samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. I undervisningen ska man använda mångsidiga arbetsätt, som beaktar elevernas förutsättningar och lämpar sig för deras ålder, olika inlärningsuppgifter och -situationer. Det är viktigt att välja arbetsätt som tar hänsyn till elevernas individualitet och personlighet samt främjar lika-behandling och jämställdhet mellan könen. Mångsidiga och varierande arbetsätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande.

För att elevernas färdighet att lära sig ska utvecklas är det viktigt att de får planera och utvärdera sina studier och vara med och välja arbetsätt. Det utvecklar elevernas ansvar för sitt lärande och det gemensamma skolarbetet. När flera lärare tillsammans undervisar en grupp eller årskurs gemensamt är det viktigt att de också väljer arbetsätten tillsammans.

Också bedömningen ska genomföras med mångsidiga metoder som ger eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt.

Främja mångsidig kompetens

Genom att välja lämpliga arbetsätt ger läraren eleverna möjlighet att lära sig tillsammans och utveckla en mångsidig kompetens som är viktig med tanke på lärandet och deras framtid.

31

Med kompetenser avses här kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsområden. Varje vetenskapsområde har sina egna arbetssätt. Arbetssätten ska bidra till att eleverna bygger upp organiserade kunskapsstrukturer samt utvecklar och tränar olika färdigheter. Arbetssätten ska utveckla elevernas färdigheter att skaffa, behandla, analysera, presentera, tillämpa, syntetisera, bedöma och skapa information. Genom valet av arbetssätt utvecklas elevernas systematiska tänkande och de lär sig att uppfatta interaktiva helheter på ett ändamålsenligt och kreativt sätt.

Elevernas abstrakta och metodiska kunskaper och förmågan att tillämpa kunskap i nya situationer kan utvecklas till exempel genom undersökande lärande. Samtidigt stöds utvecklingen av kritiskt och kreativt tänkande. Kritiskt och kreativt tänkande utvecklas också vid problemlösning och när eleverna skapar konst, leker eller hittar på olika alternativ genom brainstorming.

Mångsidiga arbetssätt skapar möjligheter för kreativ verksamhet, upplevelser och lekar som lämpar sig för olika åldersstadier, och bidrar till att eleverna känner glädje och upplever att de lyckas. Användning av drama och andra sätt att uttrycka sig samt digitala medier i undervisningen främjar elevernas utveckling till sunda och kreativa människor med god självkänsla, som kan uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och människogrupper.

Stärka motivationen

Elevernas intresse och motivation kan främjas genom arbetssätt som stärker deras autonomi och känsla av att tillhöra gruppen. Eleverna upplever självständighet när de aktivt deltar i planeringen och utvärderingen av sina studier. Upplevelser av att lyckas, uppmuntrande respons, utvärdering i grupp och självvärdering bidrar också till att eleverna utvecklar en positiv självbild och självkänsla. Eleverna ska motiveras och inspireras att lära sig med hjälp av olika arbetssätt och lärprocesser. Det väcker deras lust att lära sig och tro på att de kan lära sig nytt.

Arbetssätten ska främja kommunikationen mellan elever, lärare, skolans övriga personal, utomstående sakkunniga och andra aktörer. Arbetssätten ska också utveckla elevernas attityder, värderingar och vilja att delta som aktiva medlemmar i samhället.

Differentiering

Inom all undervisning är differentiering ett sätt att beakta elevernas olikheter och undervisningsgruppens behov. Det är viktigt att ta hänsyn till elevernas olika sätt att lära sig, till deras arbetsrytm och emotionella behov som hänger samman med självkänsla och motivation. Elevernas individuella skillnader och bakgrund samt deras olika förutsättningar och intressen ska beaktas.

Genom att differentiera undervisningen kan eleverna erbjudas lämpliga utmaningar och känna att de lyckas samt möjligheter att utvecklas och lära sig utgående från sina styrkor. Det är viktigt att utnyttja kompetenserna hos eleverna i undervisningsgruppen. Differentiering förutsätter kunskap om elevernas utvecklings- och lärprocesser och att arbetet och atmosfären i undervisningsgruppen och elevernas utveckling följs upp och att lärandet bedöms. Samarbete mellan lärarna och samarbete med vårdnadshavarna, den övriga personalen och olika sakkunniga stödjer differentieringen.

Integrering

Syftet med integrering är att hjälpa eleverna att strukturera sina erfarenheter från vardagen och skolvärlden till meningsfulla helheter. Integrering hjälper också eleverna att kombinera kunskaper och färdigheter från olika kunskapsområden. Därför ska eleverna erbjudas möjlighet att granska ett fenomen eller temaområde ur olika synvinklar. Ett dylikt arbetssätt, där kunskaper och färdigheter från olika områden kombineras, är till exempel projektarbete. När eleverna arbetar med gemensamma undersökande och kreativa projekt upplever de att de är med och skapar något gemensamt och viktigt.

Stödja kollaborativt lärande

Sociala medier och övriga webbtjänster som utvecklar kollaborativa arbetssätt ska användas för att stärka elevernas förmåga att arbeta gemensamt. Eleverna ska handledas i att agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål. Arbetssätten ska främja elevernas sociala flexibilitet, förmåga att samarbeta konstruktivt och ta ansvar för andra. Undervisning med hjälp av informations- och kommunikationsteknik samt distansundervisning kan fungera som en länk mellan skolan och externa miljöer som stödjer lärandet.

Vid sidan av kollaborativt lärande behövs även utrymme för självständiga studier.

Mångsidig användning av informations- och kommunikationsteknik

Elevernas förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik ska utvecklas så att de lär sig att självständigt, interaktivt och kritiskt hämta, behandla och producera information. Modern teknik och olika tillämpningar, program och tjänster ska användas mångsidigt för att stödja lärandet. Mobilteknologi, sociala medier och nya webbtjänster vidgar lärandet till att omfatta det omgivande samhället och informella miljöer. Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik kan vi öka elevernas motivation att lära sig, skapa läroplevelser, stödja tankeutvecklingen och stärka elevernas förmåga att arbeta gemensamt.

Samarbete

Inom undervisningsväsendet och skolan bedrivs samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i skolarbetet och stödja elevernas lärande och växande. Samarbetet behövs för att trygga mångsidiga lärmiljöer och välbefinnandet i skolan och för att kunna utvärdera och utveckla skolans verksamhet. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Eleverna ska lära sig att samarbeta med andra elever och vuxna i skolan, skolans närmiljö och i olika nätverk. De ska delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolarbetet. Eleverna ska lära sig ta hand om skolgemenskapen och närmiljön och erbjudas möjligheter att handla globalt ansvarsfullt. Deras erfarenheter av att gemensamt planera, agera och lära sig fördjupas under skoltiden. Eleverna ska också lära sig att utvärdera samarbetet. I skolan ska finnas en elevkår som stärker alla elevers delaktighet.

Undervisningspersonalen ska planera och genomföra undervisningen och skolans fostrande arbete gemensamt. Undervisningen ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och ar-

betsfördelning Samarbetet ska utvecklas i synnerhet för att skapa helheter som befäster undervisningen. Samarbetet gällande elevbedömning och respons beskrivs i kapitel 6.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska utbildningen genomföras i samarbete med hemmen¹. Samarbetet mellan hem och skola och vårdnadshavarnas delaktighet är en central del av skolans verksamhetskultur. Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att bekanta sig med och delta i skolarbetet och vara med och utvärdera och utveckla skolans verksamhet. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för samarbetet med vårdnadshavarna och att även representanter för elevvården vid behov deltar i samarbetet. Vårdnadshavarna ska informeras om hur deras barns lärande och växande framskrider. Särskilt viktigt är det att samarbeta i frågor som gäller elevernas välbefinnande och stöd för lärande och skolgång. Detta samarbete beskrivs i kapitel 7 och 8.

När det gäller elevvård och stöd för skolgången ska skolan samarbeta med sakkunniga för att stödja det allmänna välbefinnandet i skolan och de enskilda elevernas välbefinnande. För att trygga en enhetlig lärtig ska skolan samarbeta med småbarnsfostran, förskoleundervisningen och läroanstalter på andra stadiet. Ett fungerande samarbete med personalen inom morgon- och eftermiddagsverksamheten och klubbverksamheten främjar elevernas växande och välbefinnande. Samarbete som gäller elevvård och säkerhet beskrivs i kapitel 8.

För att stödja lärande och fostran och kunna erbjuda mångsidiga lärmiljöer är det nödvändigt att samarbeta med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet samt företag, organisationer och andra aktörer i närmiljön. Sådant samarbete berikar arbetssätten och skapar livsnära inlärningsuppgifter.

Skolorna ska samarbeta med varandra för att utveckla undervisningen, lärmiljöerna och personalens kompetens samt elevernas skolgång. Skolans ska målmedvetet medverka i nationella och internationella nätverk som stödjer pedagogisk utveckling.

Handledning och stöd

Text saknas tills vidare.

Enhetlig och integrerad undervisning

Text saknas tills vidare.

Undervisning i sammansatt klass

Text saknas tills vidare.

Distansundervisning

Text saknas tills vidare.

Annan verksamhet som stödjer den grundläggande utbildningen (klubbverksamhet, skolbibliotek, morgon- och eftermiddagsverksamhet)

Text saknas tills vidare.